

MH
882/2013

23.9.2013

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
PL 200
65101 VAASA

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto Regionförvaltningsenheten Västra och Östra Finland Vaasa	23.09.2013
Direktori LSSAVI: 73/04.09/2010	

Viite: TAVASE oy, Vehoniemen – Isonkankaan harjualueen tekopohjavesilaitoksen rakentaminen, Kangasala, Pälkäne. LSSAVI/73/04.09/2010

Luonnonsuojelulain 65 §:n 2 momentin mukainen lausunto Keiniänrantaa ja Keisarinharju-Vehoniemenharjua koskevasta Natura-arviosta

Keisarinharjun-Vehoniemenharjun Natura 2000-alueeseen kuuluvat Metsähallituksen hallinnassa oleva Vehoniemenharjun luonnonsuojelualue ja valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittu Punamultalukon alue. Metsähallitus on vuonna 2011 voimaan tulleen luonnonsuojelulain 22 § muutoksen mahdollistamalla tavalla hakenut kiinteistötoimitusta Punamultalukon tilan liittämiseksi Vehoniemen luonnonsuojelualueeseen. Pitkään suunnittelussa olleessa Tavase Oy:n tekopohjavesihankkeessa on ollut tarkoitus sijoittaa kaivoja osalle tätä aluetta, mikä ei ole ollut suojelualueiden haltijaviranomaisena toimivan Metsähallituksen tiedossa. Metsähallitus on pyytänyt maanmittaustoimistoa lykkäämään hakemaansa toimitusta kunnes aluetta koskeva vesioikeudellinen käsittely valmistuu. Ennen lykkäyspyyntöä Metsähallitus neuvotteli asiasta ympäristöministeriön kanssa.

Metsähallitus antoi ensimmäisen lausuntonsa Natura-arvioinnin aiemmasta versiosta 15.3.2013.

Uuden Natura-arvioinnin sisältö

Natura arvioinnissa todetaan, että:

- Hanke heikentää harjumuodostumien metsäiset -luontotyyppin [Tässä viitattaneen luontotyyppiin harjumetsät (koodi 9060)]säilymistä Natura-alueella. Luontotyyppin toiminnalliset ominaispiirteet pysyvät pitkällä aikavälillä varsin vakaana, muutos kohdistuu luontotyyppin luontaiseen levinneisyyteen ja paikallisesti luontotyyppin rakenteellisiin ominaispiirteisiin.
- Natura-alueen harjumetsien levinneisyys laitoksen toiminnan ja rakentamisen takia heikkenee alle 2 %:lla (noin 4,5 ha). Hyvään luokkaan kuuluvaa harjumetsää muuttuu alle 4 ha. Yhdessä Raikon vesihuoltolinjasuunnitelman kanssa harjumetsien levinneisyys alenee hieman alle 2 %:lla (alle 5 ha). Mikäli imetysalueella 1,2 imeytys toteutetaan sadetuksella, kokonaispinta-alaksi muodostuu 5,9 ha.
- Vaikutus harjumetsiin on kohtalainen, mutta Natura-alueen ekologinen rakenne ja toiminta säilyvät pitkällä aikavälillä elinkelpoisina ja hanke ei vaikuta merkittävän kielteisesti kyseisen alueen eheyteen ja suojelutavoitteeseen.
- Suojelutavoitteet Punamultalukon kiinteistön osalla eivät merkittävästi vaarannu. Jatkossa kuitenkin varmistetaan, että Punamultalukon suppasuon kasvillisuudelle ei aiheuteta muutoksia.
- Hankkeella ei ole Keisarinharjun-Vehoniemenharjun Natura-alueen suojeluarvoille eikä alueen eheydelle merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Lisäksi arvioinnissa todetaan että tekopohjavesilaitoksen toiminta ei muuta alueen pohjaveden virtausolosuhteita, koska laitoksen toiminta perustuu Vehoniemen harjulla luontaisten pohja-vesiolosuhteiden hyödyntämiseen. Pintavesi imeytetään maan sisään pohja-vesivyöhykkeeseen. Imeytetty vesi virtaa luontaisen pohjaveden virtausreittejä maan alla.

Metsähallituksen kommentit asiasta ja aineistosta

Vehoniemenharjun ja Punamultalukon perustiedot ja tulevan suojelualueen tilanne on käsitelty Metsähallituksen aiemmassa lausunnossa. Metsähallituksella ei ole suojelutilanteeseen ja -tavoitteisiin uutta lisättävää. Metsähallituksen näkemys vaikutuksista Natura 2000 alueeseen on edelleen edellisen lausunnon mukainen. Metsähallitus katsoo että hankkeen vaikutukset Natura 2000 -alueen luonnonarvoille Punamultalukon osalta ovat erittäin merkittäviä. Metsähallitus katsoo myös, että Natura 2000 -alueen koskemattomuus ja eheys kärsisi siitä että yksi alueen luonnonsuojeluarvojen kannalta merkittävistä kohteista (Punamultalukko) selkeästi heikkenisi luontoarvoiltaan.

Metsähallitus esittää myös edellistä lausuntoa tarkentavia lisähuomioita:

Suojeluarvojen heikentämisestä

Lausunnolla olevassa Natura-arvioinnissa todetaan, että hanke heikentää harjumuodostumien metsäiset - luontotyyppin säilymistä Natura-alueella.

Metsähallituksen näkemyksen mukaan putkilinjojen, huoltourien ja rakenteiden rakentamisen konkreettiset vaikutukset tulevat olemaan käytännössä myös suurempia kuin yleissuunnitelmassa sekä sen pohjalta tehdyssä Natura-arvioinnissa esitetään (Metsähallituksen lausunto 15.3.2013). Myös toiminnan aikaiset vaikutukset ovat epävarmoja ja mahdollisesti suurempia kuin on esitetty. Suunnitelman yleispiirteisyys ja myös puutteellinen tutkimustieto tekopohjavesihankkeiden vaikutuksista ei riitä arvioimaan toimenpiteiden tosiasiallisia vaikutuksia alueen luonto- ja pohjavesiarvoihin. Vastaavia tekopohjavesilaitoksia on hyvin vähän ja ne ovat toimineet vasta suhteellisen lyhyen aikaa. Pitkäaikaista tutkimustietoa ei ole käytettävissä. Vastaavat epävarmuustekijät Natura 2000 -alueen käyttöön otossa tekopohjavesituotantoon tarkoittavat, että suojeluarvojen merkittävän heikentämisen mahdollisuutta ei voida sulkea pois ennakkoarvioinnilla (vrt. mm. Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asia C-127/02 sekä Vaasan Hallinto-oikeuden päätös 12/0363/1).

Metsähallitus toteaa edelleen, että iso osa maaperään ja luontotyyppiin kajoavasta toiminnasta kohdistuu nimenomaan suojelualueeksi tarkoitetulle, Metsähallituksen hallinnassa olevalle Punamultalukon suojelukohteelle ja sen harjumetsäluontotyyppiin. Vehoniemen-Keisarinharjun Natura 2000-alueen varsinaiseen luonnonsuojeluun varustusta alueesta Punamultalukon osuus on merkittävä, joten voidaan todeta sen olevan merkittävä osa Natura-alueen suojeluarvoista. Vaasan hallinto-oikeus on päätöksessään (12/0363/1) joulukuussa 2012 todennut, että harkinta riittävästä suojelun laajuudesta alueella on tehty Natura-verkoston perustamisvaiheessa ja rajatun alueen sisällä olevat luontotyypit ja lajien esiintymät ovat suojeltuja ja niiden merkittävä heikentäminen on kiellettyä. Hallinto-oikeus on myös katsonut, että myös Natura-alueella esiintyvän luontotyyppin esiintymisalueen osittainen merkittävä heikentäminen on suojelun tavoitteiden vastaista. Metsähallitus katsoo että Punamultalukon suhteen on kyseessä juuri vastaavasta osittaisesta merkittävästä heikentämisestä. Myös Unionin tuomioistuimen tuomiossa 11.4.2013 (C-258/11) pidetään merkittävänä heikentämisenä huomattavasti pienemmänkin luontotyyppin suhteellisen pinta-alan menettämistä kuin mitä on suunnitelmissa Vehoniemen-Keisarinharjun Natura 2000 - alueella.

Hankkeessa esitetyt toimenpiteet myös estävät kohteen suojeluarvojen parantumisen. Suojelussa tällä hetkellä vielä edustavuudeltaan kohtalaista luokkaa olevien harjumetsien luontotyyppikuvioiden on tarkoitus luonnontilaistua pitkällä tähtäimellä ja paikata näin luontotyyppien suojelun tasoa alueella. Suomen raportissa EU:n komissiolle luontodirektiivin toimeenpanosta kaudelta 2001–2006 (Ympäristöministeriö 2007) on suojelutason arvioinnin johtopäätöksenä harjumetsäluontotyyppien osalta borealisella alueella luontotyyppin suojelutason olevan epäsuotuisa, huono ja heikentynyt. Uusimmassa, vielä vahvistamattomassa vuoden 2013 direktiivin raportoinnissa on esitetty että harjumetsien suojelutaso on myös edelleen epäsuotuisa, huono ja edelleen heikkenevä. Luontotyyppin suojelutasoa tulisi siis pikemminkin parantaa kuin heikentää. Sama koskee harjumetsiä sekä tämän Natura 2000 alueen osalta, että harjumetsiä valtakunnallisesti. Useiden erilaisten pienempienkin pinta-alan ja laadun heikentämishankkeiden yhteisvaikutus luontotyyppille on siis suotuisan suojelutason saavuttamisen yhtenä esteenä tällä hetkellä Suomessa.

Vehoniemeä koskevassa uudessa Natura 2000 arvioinnissa esitetään Metsähallituksen kartoitusten mukaiset luontotyyppitiedot suojelukohteilta. Tarkentuneet tiedot näyttävät että alueella on vähemmän ja epäedustavampia luontotyyppisiä (harjumetsiä) kuin on ollut aiempi oletus. Tämä korostaa jäljellä olevien harjumetsien suojelun merkitystä. Paremmen edustavuuden luontotyyppien tilaa ei saisi heikentää enempää vaan niiden

luonnontilaistumiskehitystä (eli edustavuuden parantamista) pitäisi päinvastoin edesauttaa jotta suojelutaso säilyisi ja parantuisi. Myös huonomman edustavuuden kuvioiden tilaa tulisi hoitotoimin tai pitkäjänteisen ja koskemattomuuteen perustuvan luonnontilaistumiskehityksen avulla parantaa vähintään Natura 2000 -alueen suojelukohteilla (Punamultalukko, Vehoniemenharju ja yksityinen suojelualue).

Punamultalukon suppasuo on pääosin tasakostea jouhisara-fallax -nevaa ja itäpäässä on reunan lahdekkeessa ohuturpeisempi ja tulvainen, mahdollisesti kausikosteakin osa. Suppasuo on direktiivin luontotyyppiä *vaihteluruisuus ja rantasuot*. Natura-arvioinnissa todetaan että mallinnuksessa todennettiin puolen metrin alenema Punamultalukon alueella ja että suppasuon pinnan tasot ja turpeen paksuus eivät ole tiedossa. Pohjavesien liikkeistä ja kaikkien toimenpiteiden todellisista vaikutuksista esim. Punamultalukon suppasuohon ei voida olla varmoja. Metsähallitus katsoo, että todennäköisesti hanke heikentäisi merkittävästi suppasuon luonnontilaa.

Natura 2000 -alueen rajasta Punamultalukon kohdalla

Tarkennuksena Natura 2000-alueen rajoihin Metsähallitus katsoo, ottaen huomioon 90-luvun karttateknisen epätasällisuuden, että koko Punamultalukon kiinteistö on Natura 2000 -alueita. Karttatarkastelun avulla voidaan todeta, että alueen digitointi vuonna 1998 on tehty pohjakartasta eikä sitä ole siis kiinnitetty kiinteistöaineistoon. Josta johtuen kartassa on mm. selkeä siirtymä pohjoiseen. Eli Natura 2000 alueen raja on alun perin ollut tarkoituksenmukaista ja tarkoitettu kulkemaan Punamultalukon kiinteistörajaa pitkin. Asian voi todeta valtioneuvoston päätöksen kartasta vuodelta 1998 (liitekartta 1.) ja Natura 2000 arvioinnin kuvasta 24. On huomioitava, että tuolloin paikkatietotekniikka oli nykyistä kehittymättömää, ja ELY-keskuksella ei ollut kiinteistöraja-aineistoa paikkatietona käytössään, vaan rajaukset tehtiin käsivaralla.

Natura 2000 alue on myös alun perin ollut suurempi Punamultalukon kohdalla. Sitä on vuonna 2004 pienennetty valtioneuvoston päätöksellä muutaman kiinteistön poistolla. Siten voidaan katsoa, että on erityisen tarkoituksenmukaista pitää kiinni vielä suojeluun jääneen alueen suojeluarvojen säilymisestä ja parantumisesta, sillä sen suojelua on tarkasteltu jo kahteen eri otteeseen.

Vehoniemen-Isokankaan tekopohjavesilaitoksen Natura-arvioinnin täydennyskirje (Tavase Oy, 29.4.2013)

Metsähallitus huomauttaa että yleissuunnitelmaa ei ole päivitetty ao. erilliskirjeen esitysten mukaiseksi vaan yleissuunnitelma on edelleen sama kuin edellisen Natura-arvioinnin aikaan Metsähallitukselle toimitettu. Lisäksi esitetyt täydennykset ovat yleispiirteisiä ja epätasällisia eikä niiden perusteella ole mahdollista arvioida tosiasiallisia vaikutuksia alueen arvoille.

Metsähallitus ja tekopohjavesilaitoshankkeen Natura-arviointi sekä hankkeen lupakäsittely

Metsähallitus on Tavase Oyn Metsähallitukselta pyytämällä sopimuksella autanut vuonna 2009 Tavase Oy:lle pohjaveden tason tutkimista varten luvan aseita sopimuksen liitteenä olevan kartan mukaisesti 10 kpl näyteputkia Metsähallituksen kiinteistöille Vehoniemenharjun suojelualueella ja Punamultalukon kiinteistöillä. Sopimus on lupana näyteputkille edelleen voimassa. Ko. sopimus ei kuitenkaan oikeuta Tavase Oy:lle tai sen kumppaneille mitään muita oikeuksia ao. kiinteistöjen käyttöön. Sopimus koskee siis pelkästään ao. näyteputkien asettamista ja niiden käyttöä pohjavesitutkimuksiin. Metsähallitus on näyteputkiin liittyen pyytänyt Tavase Oy:ltä tuolloin tiedoksi tekopohjavesilaitoksen suunnitelmia. Näitä ei kuitenkaan pyynnöistä huolimatta Metsähallitukselle toimitettu. Metsähallitus on siten tuolloin olettanut, että muita tekopohjavesihankkeen toimenpiteitä kuin näyteputkien asettamista ei ole suunniteltu Metsähallituksen hallinnoimille alueille.

Lausuntopyyntö Aluehallintovirastoilta on tullut Metsähallitukselle 17.5.2013 sähköpostilla. Metsähallitus on saanut sähköpostilla 29.4.2013. Tavase Oy:ltä uudistetun Natura 2000 arvioinnin, johon sisältyy myös Tavase Oyn yleissuunnitelman kartta sekä liitteenä Tavase Oyn toimitusjohtajan allekirjoittama Natura-arvioinnin täydennys. Tavase Oy on pyynnöstä toimittanut 26.11.2012 Metsähallitukselle yleissuunnitelman suunnitelmaselostuksen ja kartan (päiväys 24.10.2011). Lisäksi Metsähallitus sai tuolloin kaksi saman päiväyksen (24.10.2011) asemapiirustusta. Tavase Oy otti Metsähallitukseen yhteyttä kun luonnonsuojelualueen kiinteistönmuodostusprosessin tuolloin jo pidetty toimituskokous (2.11.2012) tuli Tavase Oyn tietoon. Tavase Oy ei ole ollut mukana kiinteistönmuodostusprosessissa. Metsähallitukselle ei ole toimitettu muuta hakemusaineistoa. Metsähallitus on jättänyt aluehallintovirastolle muistutuksen liittyen lupahakemuksen kuulutukseen 1.8.2013.

Johtopäätökset

Natura-alueella esiintyvän luontotyyppin esiintymisalueen osittaisenkin merkittävän heikentämisen on oikeusasteissa katsottu olevan suojelun tavoitteiden vastaista. Natura-arvioinnissakin esitetty heikentävä osuus harjumetsäluontotyyppistä on Metsähallituksen näkemyksen mukaan suuri. Lisäksi Metsähallitus arvioi tosiasiallisten vaikutusten olevan käytännössä esitettyä suurempia. Myös iso osa heikennyksistä sekä suuri määrä maaperään kajoavia toimenpiteitä kohdistuu juuri alueen luonnonarvoiltaan arvokkaimmille alueille (Punamultalukko).

Luontodirektiivin raportoinnissa esitetty harjumetsien epäsuotuisa ja heikkenevä suojelutaso vahvistaa edelleen Metsähallituksen käsitystä siitä että ao luontotyyppin pinta-alan ja edustavuuden heikentäminen maamme harvoilla harjajensuojelualueilla on harjumetsien suojelun tavoitteiden vastaista. Lisäksi Metsähallitus katsoo, että Natura-arvioinninkaan perusteella ei voida ennalta objektiivisesti arvioiden poissulkea etteikö tekopohjavesihanke heikentäisi merkittävästi niitä suojeluarvoja, jotka ovat olleet Natura-kohteen valintaperusteina.

Satu Kalpio
Erikoissuunnittelija
Etelä-Suomen Luontopalvelut
Metsähallitus
PL 38
39701 Parkano
puhelin +358 400 377907
Sähköposti: satu.kalpio@metsa.fi

Liitekartta 1. Valtioneuvoston päätöskartta 1998 Natura 2000- alueesta.

